

**การเสริมสร้างลักษณะผู้ประกอบการในชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านหนองนาคำ
ตำบลหนองระเวียง อำเภอกมลาไสย จังหวัดนครราชสีมา**

พระขำนิ โกสโล (ศิรินอก)^{1*} สนิท สมัคการ² สุพรรณิ ไชยอำพร³

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. ศึกษาความหมาย คุณลักษณะของผู้ประกอบการในชุมชน 2. ศึกษาแหล่งและวิธีเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้ประกอบการในชุมชน 3. ศึกษาปัญหา/อุปสรรค แนวทางแก้ไข การเสริมสร้างลักษณะผู้ประกอบการในชุมชน การศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการในชุมชน จำนวน 15 คน ผลการศึกษพบว่า

1. ความหมายของผู้ประกอบการในชุมชน ชุมชนได้ให้ความหมายที่เน้นประเภทของผู้ประกอบการ 3 ประเภท คือ 1) ผู้ขายสินค้า/ผู้ให้บริการ 2) เจ้าของกิจการ 3) ผู้จัดตั้งองค์กร และความหมายที่เน้นคุณลักษณะของผู้ประกอบการ 6 คุณลักษณะ คือ มีความทุ่มเทในการทำงาน มีเป้าหมายที่มุ่งหวังในผลกำไรหรือผลตอบแทน เข้าใจสภาพแวดล้อม/สังคม สร้างโอกาสให้กับตนเอง ยอมรับความเสี่ยงจากการลงทุน และผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และคุณลักษณะของผู้ประกอบการในชุมชนมีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 คุณลักษณะ คือ 1) คุณลักษณะนักธุรกิจ 2) คุณลักษณะของผู้นำตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) คุณลักษณะของนวัตกรรม

2. แหล่งและวิธีการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้ประกอบการในชุมชนมีแหล่งเสริมสร้างที่สำคัญ 2 แหล่ง คือ 1) ครอบครัว ใช้วิธีการเสริมสร้างด้วยวิธีการปลูกฝังระเบียบพื้นฐาน สอนทักษะชีวิต สอนให้รู้จักบทบาท และปลูกฝังความมุ่งมั่น 2) กลุ่มอาชีพ ใช้วิธีการเสริมสร้างด้วยการสัมมนา การจัดทัศนศึกษา การสาธิต การสอนงาน การปฏิบัติงานจริง และการประชุม

3. ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขในการเสริมสร้างลักษณะผู้ประกอบการ คือ หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ควรร่วมมือกับชุมชนในการเสริมสร้างคนในชุมชนให้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่จะเป็น ผู้ประกอบการและยกระดับกิจการไปสู่ระดับภูมิภาค

คำสำคัญ : การเสริมสร้าง, คุณลักษณะผู้ประกอบการในชุมชน, จังหวัดนครราชสีมา

¹ นักศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

² อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

³ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: vp.phont@gmail.com

PROMOTION OF CHARACTERISTICS OF ENTREPRENEURS IN THE COMMUNITY
: A STUDY OF BAN NONG NA KHAM TAMBON NONG RA WIANG
PHIMAI DISTRICT NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

Phra chani ko sl lo (Sirinok)^{1*}, Snith smākhkar², Suphannee Chaiyaporn³

Abstract

This research aims to: 1. Study the meaning Characteristics of entrepreneurs in the community. 2. Study of ways and sources of entrepreneurship enhancement in the community. 3. Study of problems/obstacles and solutions to enhance entrepreneurship in the community. The study uses qualitative research methodology, with using in-depth interviews collected data from 15 community-based entrepreneurs. The study indicated that:

1. Meanings of Entrepreneurs in Communities which has given a definition that emphasizes the type of operator: 1) the vendor / service provider. 2) Owner 3) Organizer Focus on the characteristics of entrepreneurs. There are 6 types is to dedicated the works: to have a goal of profit or investment return, to understand the environment/society, to create opportunities for yourself, to accept the risk from investment and to have the creative thinking people. And characteristics of community entrepreneurs have three important attributes: 1) Business features 2) The characteristics of the leader according to Sufficiency Economy philosophy (3) The characteristics of innovator

2. The sources and methods of enhancing the characteristics of the entrepreneurs in the community are two main sources of strength: 1) the family uses the method of enrichment by cultivating basic principles, to teach life skills and teach the role 2) The occupational group used the method of strengthening with the seminar, Organizing excursions, demonstrations, coaching and practical work and meetings.

3. Problems/obstacles and solutions to strengthen entrepreneurship it is about giving people in the community a basic education level that makes to educate people in the community to learn more. And educational institutions must organize a program to promote the characteristics of entrepreneurs in the community. With allowing people in the community is to be participate in the curriculum.

Keywords : Promotion, Characteristics of Entrepreneurs in the Community, Nakhonratchasima Province

¹ Master student Social Development Administration National Institute of Development Administration

² Main advisors National Institute of Development Administration

³ Main advisors National Institute of Development Administration

* Corresponding author, e-mail : vp.phonl@gmail.com

บทนำ

สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยใหม่ เป็นปัจจัยให้มีการเปิดธุรกิจหลายรูปแบบ/ประเภท ทั้งธุรกิจขนาดย่อม ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ในชุมชนเมืองและขยายไปสู่ชุมชนในชนบท ประกอบกับมีผู้คนที่ต้องการประกอบธุรกิจเป็นของตนเอง ไม่อยากเป็นลูกน้อง ต้องการมีอาชีพอิสระ ซึ่งอดีตบุคคลเหล่านี้อาจเริ่มต้นการทำงานใช้แรงงาน ความรู้ที่มีประกอบอาชีพเป็นพนักงาน ข้าราชการ ลูกจ้าง ตามโรงงานหรือหน่วยงานต่างๆ มาก่อน จนเกิดการอึดอัด จึงแสวงหาโอกาสด้วยตัดสินใจมาเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurs) (สมคิด บางโม, 2553) ในธุรกิจยุคใหม่นี้ผู้ประกอบการมีความสำคัญ เพราะเป็นผู้สร้างสรรค์งานประดิษฐ์ คิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ มีการพัฒนาความรู้ บูรณาการเชื่อมต่อกับความรู้เดิมจากการสั่งสมประสบการณ์ เช่นเดียวกับสังคมไทยที่เข้าสู่ยุคการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรม สู่สังคมอุตสาหกรรมทุนนิยมเสรี ที่มีการแข่งขันด้านเศรษฐกิจกันสูง ทั้งจากภายในและต่างประเทศ จากวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา ทำให้รัฐบาลเริ่มตระหนัก ถึงความสำคัญของธุรกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม มากขึ้น ดังจะเห็นได้จากนโยบายและมาตรการต่างๆ ที่รัฐบาลได้นำออกมาใช้ เพื่อส่งเสริมให้เกิดธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเนื่องจากจำนวนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย มีมากกว่าร้อยละ 90 ของธุรกิจทั้งหมด (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2552) ดังนั้นภาครัฐบาลจึงเห็นความสำคัญจึงได้ทบทวนนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ โดยหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาและ ส่งเสริมระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศให้มีความแข็งแกร่ง ที่ถือเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยพลิกฟื้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศที่เรียกว่า “เศรษฐกิจฐานราก” (คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก, 2559) เพื่อเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างต่อเนื่องไปในระยะยาว โดยมีการจัดตั้งสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อเป็นแหล่งให้ความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการและผู้ปฏิบัติงาน รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ที่จะเสริมสร้าง ส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยมีเป้าหมายมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน ที่ผ่านมามีส่วนมากผู้ประกอบการไทยมีภูมิหลังทางการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาในกลุ่มลูกจ้างขณะเดียวกันลักษณะการประกอบการของธุรกิจขนาดย่อมก็ไม่เอื้ออำนวยหรือจูงใจ พอที่จะสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ขึ้นมาเนื่องจาก เหตุผลคือ 1) ผู้ประกอบการที่ได้รับการสืบทอด กิจการของครอบครัวจากบิดา มารดา ซึ่งมีลักษณะการบริหารจัดการแบบครอบครัวมาก่อนไม่มีการวางแผนการดำเนินธุรกิจอย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นการผลิตสินค้าที่ตนเองถนัดมากกว่าผลิตตามความต้องการของตลาด 2) ผู้ประกอบการที่ยังไม่มีประสบการณ์ ในการทำธุรกิจแต่ต้องการเริ่มทำธุรกิจส่วนตัว บุคคลเหล่านี้ขาดทักษะและประสบการณ์ เชิงธุรกิจในหลายๆด้าน เช่น ขาดความกล้าเสี่ยง ขาดความกระตือรือร้น ขาดความเป็นผู้นำ ทำให้อัตราความล้มเหลรมีค่อนข้างสูงเพราะขาดการ เตรียมความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการ ข้องจำกัดด้านเทคโนโลยีการผลิต

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาผู้ประกอบการในชุมชนบ้านหนองนาคำ ตำบลหนองระเวียง อำเภอฟิมาย จังหวัดนครราชสีมา ที่เป็นหมู่บ้านตัวอย่างของชุมชน ที่มีการจัดการรวมทุนจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาด เพื่อแก้ปัญหาสภาพเศรษฐกิจและสังคมภายในชุมชนเป็นหลัก โดยการรวมตัวจากกลุ่มผู้นำในการก่อตั้งและชักนำชาวบ้านเข้าร่วมเป็นสมาชิก การดำเนินกิจการของสมาชิกในชุมชน มีการจัดตั้งคณะกรรมการกำกับดูแล มีกฎระเบียบแนวทางการดำเนินงานและการปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม โดยยึดหลักคุณธรรม-จริยธรรมในการดำเนินงานเป็นหลัก จนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสภาวะแวดล้อม ซึ่งจุดเด่นของพื้นที่นั้นมีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ คือโรงงานผลิตน้ำตาลทราย (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอฟิมาย, 2557) นอกจากนี้ยังเป็นชุมชนแรกที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนด้านทุนแก่

ผู้ประกอบการหรือกลุ่มผู้ประกอบการ อาทิเช่น กลุ่มเกษตรกรทอผ้าไหม กลุ่มอาชีพเลี้ยงสัตว์ การลงทุนในกิจการต่างๆ ภายในชุมชน เป็นต้น เพื่อเป็นการขยายการเสริมสร้างลักษณะผู้ประกอบการในชุมชนให้เกิดการพัฒนาอย่างมั่นคง เข้มแข็งและยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นตัวอย่างในการศึกษาดูงานในการดำเนินกิจการและการตลาดแก่ชุมชนอื่นที่ให้ความสนใจเข้าศึกษาดูงาน และที่ผ่านมามีชุมชนจำนวนมากที่เข้ามาศึกษาดูงาน เรียนรู้จากศูนย์สาธิตการประกอบการกิจการนี้ และมีการนำรูปแบบและกระบวนการไปประยุกต์ ปรับใช้ต่อยอดในการดำเนินงานของชุมชนหรือกลุ่มผู้ประกอบการของชุมชนอื่นๆ ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะค้นคว้าเพื่อให้รู้ว่าคุณลักษณะของผู้ประกอบการ พร้อมทั้งศึกษาแนวทางแหล่งและวิธีเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้ประกอบการในชุมชน พร้อมทั้งศึกษาปัญหา/อุปสรรค การเสริมสร้างลักษณะผู้ประกอบการในชุมชน แนวทางการแก้ไขหรือการรับมือกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน จึงทำให้ผู้ประกอบการในชุมชนบ้านหนองนาคำ ตำบลหนองระเวียง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ยินยอมอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มั่นคง และยั่งยืนตลอดมา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมาย คุณลักษณะของผู้ประกอบการในชุมชน
2. เพื่อศึกษาแหล่งและวิธีเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้ประกอบการในชุมชน
3. เพื่อศึกษาปัญหา/อุปสรรค การเสริมสร้างลักษณะผู้ประกอบการในชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลที่ศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) ได้แก่ หนังสือ วารสาร บทความ ตลอดจนเอกสารต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม (Field Study) ซึ่งใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยเน้นการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informant)

1. ประชากรและขนาดตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ คือ ผู้ประกอบการที่ดำเนินกิจการด้านการเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม ด้านการบริการด้านการค้าส่ง-ค้าปลีก และด้านผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านหนองนาคำ ตำบลหนองระเวียง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ในการศึกษาของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจึงได้ดำเนินการเจาะจงกลุ่มเป้าหมาย โดยมีคุณสมบัติ เป็นเจ้าของกิจการ/คู่สมรสที่มีอำนาจตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจ ดำเนินกิจการมาอย่างน้อย 1 ปี ผู้ประกอบการที่ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน กระจายในกลุ่มผู้ประกอบการประเภทต่างๆ ได้แก่ ร้านค้า จำนวน 10 คน โรงวัสดุก่อสร้าง จำนวน 1 คน ร้านเสริมสวย จำนวน 1 คน โรงสี จำนวน 1 คน บั๊มน้ำมัน จำนวน 1 คน และอยู่ซ่อมรถ จำนวน 1 คน

2. วิธีเก็บข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ถึงข้อมูลพื้นฐานบริบททั่วไปของชุมชน

2.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informant) เป็นการลงพื้นที่วิจัยภาคสนามเพื่อทำการหาประเด็นข้อคำถามของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ เพื่อที่จะนำเนื้อหาในการสัมภาษณ์มาใช้งานการวิเคราะห์และตีความ โดยได้ออกแบบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป เช่น เพศ อายุ สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว การศึกษาขั้นสูงสุด รายได้ต่อเดือน(ส่วนบุคคล)/รายได้รวมของสมาชิกในครอบครัว ระยะเวลาที่ประกอบกิจการ ประเภท/รูปแบบการประกอบกิจการ

ส่วนที่ 2 ความหมายและลักษณะผู้ประกอบการในทัศนะของชุมชน เน้นการศึกษาถึงความหมายของผู้ประกอบการในทัศนะชุมชน และคุณลักษณะของผู้ประกอบการในทัศนะชุมชน

ส่วนที่ 3 แหล่งและวิธีการเสริมสร้างความเป็นผู้ประกอบการพื้นฐานการเสริมสร้างความเป็นผู้ประกอบการ เช่น การสนับสนุนส่งเสริมจากครอบครัว ได้แก่ พ่อแม่ ภรรยา/สามี ลูกหลาน ญาติพี่น้อง กลุ่มอาชีพ และการสนับสนุนของภาคส่วนต่างๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เช่น ด้านงบประมาณ การฝึกทักษะ การอบรม การสัมมนา การค้นคว้าวิจัยเพื่อเป็นการจัดเก็บข้อมูลในการดำเนินงาน

ส่วนที่ 4 ปัญหา/อุปสรรค แนวทางแก้ไขในการเสริมสร้างลักษณะผู้ประกอบการในชุมชน และแนวทางการแก้ไขและข้อเสนอแนะต่างๆ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล ใช้เทคนิคสามเส้า คือ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory triangulation) และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informant) และวิธีการเก็บข้อมูล ข้อมูลที่ได้จะนำมาจัดระเบียบโดยจำแนกประเภทเป็นหมวดหมู่ (Category) ตามวัตถุประสงค์การศึกษาและนำมาวิเคราะห์ควบคู่บริบท (Context) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ร้อยละ และค่าเฉลี่ยในการศึกษาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ความหมายและคุณลักษณะของผู้ประกอบการในชุมชน

1.1 ความหมายของผู้ประกอบ หมายถึง ผู้ขายสินค้า/ ผู้ให้บริการ เจ้าของกิจการของตนเอง ผู้จัดตั้งองค์กร และยังหมายถึงบุคคลที่มีคุณลักษณะที่ทุ่มเทในการทำงาน มีเป้าหมายที่มุ่งหวังในผลกำไรหรือผลตอบแทน และต้องเป็นบุคคลที่เข้าใจถึงสภาพแวดล้อมและบริบทของชุมชน พร้อมทั้งต้องเป็นผู้ที่ขอสร้างโอกาสให้กับตนเอง เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และยอมรับความเสี่ยงจากการลงทุน

1.2 คุณลักษณะของผู้ประกอบการ พบว่า มีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 คุณลักษณะ คือ

1.2.1 คุณลักษณะของนักธุรกิจ ประกอบไปด้วย 9 คุณลักษณะย่อย คือ เป็นผู้ที่มีทักษะในการสื่อสาร เจรจาดี สุภาพ มุ่งหวังผลกำไร รักษาความสะอาด มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ/ธุรกิจ กล้าเสี่ยงมีเหตุผล มีเป้าหมายในการทำงาน รู้ทันเหตุการณ์ปัจจุบัน ยอมรับผลที่เกิดขึ้น และมีวิสัยทัศน์ดี

1.2.2 คุณลักษณะของผู้นำตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วย 8 คุณลักษณะย่อย คือ ต่อดูทำงานหนักอดทน มีความยุติธรรม มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แสวงหาเครือข่ายความร่วมมือในการทำธุรกิจ ไม่ทำอะไรเกินตัว ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม และมีทักษะในการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น

1.2.3 คุณลักษณะของนวัตกรรม ประกอบไปด้วย 5 คุณลักษณะย่อย คือ หมั่นใฝ่หาความรู้เพิ่ม เป็นคนที่รู้จักสังเกต พร้อมทั้งเป็นคนที่มีความกระตือรือร้น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และชอบปรับปรุงตัวเอง

2. แหล่งและวิธีเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้ประกอบการในชุมชน

2.1 แหล่งการเสริมสร้างคุณลักษณะผู้ประกอบการ ได้แก่ ครอบครัวและกลุ่มอาชีพ

2.2 วิธีเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้ประกอบการ พบว่าวิธีการเสริมสร้างคุณลักษณะผู้ประกอบการในชุมชนอยู่ด้วยกันใน 2 ระดับ คือ

2.2.1 ในระดับครอบครัว อาศัยวิธีการปลูกฝังระเบียบวินัยพื้นฐาน สอนให้มีทักษะ สอนให้รู้จักบทบาท และปลูกฝังความมุ่งมั่น

2.2.2 ในระดับกลุ่มอาชีพ มีด้วยกัน 2 วิธี คือ วิธีแรกเป็นวิธีการเสริมสร้างคุณลักษณะผู้ประกอบการระดับกลุ่มนอกพื้นที่ โดยอาศัยวิธีการสัมมนา และการจัดทัศนศึกษา วิธีที่สองวิธีการเสริมสร้างคุณลักษณะผู้ประกอบการระดับกลุ่มในพื้นที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ใน 4 รูปแบบ ได้แก่ การสาธิต การสอนงาน การปฏิบัติงานจริงในชุมชน และการประชุม

2.3 การสนับสนุน พบว่าชุมชนบ้านหนองนาคำ ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองระเวียง ครอบครัว กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ และศูนย์สาธิตการตลาดโดยมีการสนับสนุนงบประมาณในจัดตั้งกลุ่มอาชีพ การจัดอบรมอาชีพ การศึกษาดูงาน

3. ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขการเสริมสร้างลักษณะผู้ประกอบการในชุมชน

3.1 ปัญหาและอุปสรรคการเสริมสร้างลักษณะผู้ประกอบการในชุมชนบ้านหนองนาคำ ประสบปัญหาและอุปสรรค 2 อย่าง คือ

3.1.1 ปัญหาภายในชุมชน คือ ปัญหาการขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ เกี่ยวกับการดูแลกิจการให้ยั่งยืน และปัญหาการขาดงบประมาณสนับสนุน และการใช้ทุนพัฒนา ทักษะอาชีพ ความรู้ และประสบการณ์

3.1.2 ปัญหาภายนอกชุมชนในการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่เป็นปัจจัยภายนอกชุมชน คือ ปัญหาเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจตกต่ำลง

3.2 แนวทางแก้ไข กลุ่มผู้ประกอบการของชุมชนบ้านหนองนาคำ ได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา ที่เป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้ประกอบการในชุมชน สรุปได้ว่า

3.2.1 กรรมการศูนย์สาธิตการตลาดชุมชนให้ความรู้และฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้มีประสบการณ์และทักษะด้านการบริหารและการจัดการ และขอการสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐ ในการจัดหาผู้มีความรู้หรือวิทยากรมาให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการและคนในชุมชน

3.2.2 เน้นการพึ่งตนเองโดยใช้งบจากครอบครัวและทุนส่วนตัวในขั้นต้น ถ้าไม่มีเงินทุนยังมีการสนับสนุนจากกองทุนศูนย์สาธิตการตลาดของชุมชนที่มีกองทุนให้คนในชุมชนได้กู้ยืม ช่วยให้ผู้ประกอบการในชุมชนมีแหล่งทุน เพื่อใช้ในการดำเนินกิจการไปอย่างคล่องตัว และสามารถขยายกิจการได้

สรุปและอภิปรายผล

1. ความหมายและคุณลักษณะของผู้ประกอบการในชุมชน

1.1 ด้านความหมายของผู้ประกอบการ จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจและได้ให้ความหมายของผู้ประกอบ หมายถึง ผู้ขายสินค้า/ ผู้ให้บริการ เจ้าของกิจการของตนเอง ผู้จัดตั้งองค์กร และยังหมายถึงบุคคลที่มีคุณลักษณะที่ทุ่มเทในการทำงาน มีเป้าหมายที่มุ่งมั่นในผลกำไรหรือผลตอบแทน และต้องเป็นบุคคลที่เข้าใจถึงสภาพแวดล้อมและบริบทของชุมชน พร้อมทั้งต้องเป็นผู้ที่ขอสร้างโอกาสให้กับตนเอง เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และยอมรับความเสี่ยงจากการลงทุน สอดคล้องกับ บุญวรรณ วิงวอน (2552: 13) ที่ได้ให้ความหมายของผู้ประกอบการหมายถึง บุคคลที่แสวงหาโอกาสที่มีจิตมุ่งมั่นจะก่อตั้งธุรกิจ

มีการบริหารความเสี่ยง มีการบูรณาการองค์ความรู้และพัฒนาธุรกิจเสมอ เพื่อให้แข่งขันและธุรกิจเติบโตอย่างยั่งยืน และสถาบันราชภัฏสวนดุสิต (2543: 5) ได้ให้ความหมายของผู้ประกอบการ คือ “ผู้ริเริ่มก่อตั้งและดำเนินกิจการโดยใช้เงินลงทุนของตนเอง บริหารงานและดำเนินงาน โดยยอมรับความเสี่ยงต่างๆ โดยมุ่งหวังกำไรเป็นผลตอบแทน และมุ่งหวังในกิจการขยายงานเจริญก้าวหน้า”

1.2 คุณลักษณะของผู้ประกอบการ จากการศึกษา พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ประกอบการในชุมชน มีความเห็นว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่สำคัญ คือ คุณลักษณะของนักธุรกิจ ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่มีทักษะในการสื่อสาร เจรจาดี สุภาพ มุ่งหวังผลกำไร รักษาความสะอาด มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ/ธุรกิจ กล้าเสี่ยงมีเหตุผล มีเป้าหมายในการทำงาน รู้ทันเหตุการณ์ปัจจุบัน ยอมรับผลที่เกิดขึ้น และมีวิสัยทัศน์ดี ซึ่งสอดคล้องกับ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2543: 4-11) ที่ระบุไว้ว่าคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ได้แก่ ความกล้าเสี่ยง ต้องการมุ่งความสำเร็จ ความรู้จักผูกพันต่อเป้าหมาย ความสามารถโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น ยืนหยัดต่อสู้อย่างหนัก มีความกระตือรือร้นและไม่ย่อถอย เรียนรู้จากประสบการณ์หรือใช้ผลสะท้อนในอดีต มีความรับผิดชอบ มีความเชื่อมั่นในตนเอง การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ความสามารถในการบริหาร มีความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการปรับสภาพแวดล้อม มีความผู้นำตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ต่อสู้ทำงานหนักอดทน มีความยุติธรรม มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แสวงหาเครือข่ายความร่วมมือในการทำธุรกิจ ไม่ทำอะไรเกินตัว ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม และมีทักษะในการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น และเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีการะบวนการคิดสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ คือ หมั่นใฝ่หาความรู้เพิ่ม เป็นคนที่รู้จักสังเกต พร้อมทั้งเป็นคนที่มีความกระตือรือร้น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และชอบปรับปรุงตัวเอง สอดคล้องกับ ชูติภา โอภาสานนท์ (2543: 15) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จนั้น ต้องมีหลายประการประกอบกัน เช่น เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักผูกพันต่อเป้าหมาย ทุ่มเททุอย่างเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เอาประสบการณ์ในอดีตมาเป็นบทเรียน มีความสามารถในการบริหารงานและเป็นผู้หน้าที่มีความเชื่อมั่นตนเอง เป็นต้น

2. แหล่งและวิธีเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้ประกอบการในชุมชน

2.1 ด้านแหล่งและวิธีเสริมสร้างคุณลักษณะผู้ประกอบการ จากการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากมีความเห็นว่า แหล่งและวิธีเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้ประกอบการ พบว่าวิธีการเสริมสร้างคุณลักษณะผู้ประกอบการในชุมชนอยู่ด้วยกัน 2 ระดับ คือ 1) ในระดับครอบครัว อาศัยวิธีการปลูกฝังระเบียบวินัยพื้นฐานสอนให้มีทักษะ สอนให้รู้จักบทบาท และปลูกฝังความมุ่งมั่น ซึ่งสอดคล้องกับ Elkin and Handel, (1978: 118) ก็ได้กล่าวถึงสถาบันครอบครัวว่า มีความสำคัญต่อชีวิตของสมาชิกในครอบครัวเป็นอย่างยิ่ง ในการอบรมเลี้ยงดูการสั่งสอนสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพของเด็ก ความเชื่อ และเจตคติต่างๆ ซึ่งบทบาทของสถาบันครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างมาก 2) ในระดับกลุ่มอาชีพ มีด้วยกัน 2 วิธี คือ วิธีแรกเป็นวิธีการเสริมสร้างคุณลักษณะผู้ประกอบการระดับกลุ่มนอกพื้นที่ โดยอาศัยวิธีการสัมมนา และการจัดทัศนศึกษา วิธีที่สองวิธีการเสริมสร้างคุณลักษณะผู้ประกอบการระดับกลุ่มในพื้นที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ใน 4 รูปแบบ ได้แก่ การสาธิต การสอนงาน การปฏิบัติงานจริงในชุมชน และการประชุม ความสอดคล้องกับ อาชัญญา รัตนอุบล (2540: 67) ที่ได้กล่าวว่า วิธีการฝึกอบรมจะเน้นที่ผู้ฝึกเป็นศูนย์กลาง ซึ่งในแต่ละวิธีจะต้องเลือกให้เหมาะสมกับประเภท และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจจะต้องใช้ประกอบกันหลายวิธี

2.2 ด้านการสนับสนุนผู้ประกอบการในชุมชน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ผู้ประกอบการในชุมชนบ้านหนองนาคำ สามารถดำเนินกิจการหรือธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็เพราะได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ญาติพี่น้อง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองระเวียง นโยบายของรัฐผ่านหน่วยงานต่างๆ เช่น กรมพัฒนาชุมชน กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ธกส. และศูนย์สาธิตการตลาด เป็นต้น มีการบูรณาการส่งเสริม

สนับสนุนการประกอบการในชุมชน โดยมีการสนับสนุนงบประมาณในจัดตั้งกลุ่มอาชีพ การจัดอบรมอาชีพ การศึกษาอาชีวศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาผู้ประกอบการ แนวทางการดำเนินธุรกิจ การต่อยอดกิจการ การสร้างเครือข่ายทางสังคม และนวัตกรรมใหม่ๆ ที่สำคัญคือการได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ ในลงทุนต่อยอดกิจการ ให้การกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด ในทุกด้านทำให้กิจการมีโอกาสเจริญเติบโตได้อย่างมั่นคงยั่งยืน สรุปลักษณะการให้การสนับสนุนด้านการให้ความรู้ด้านธุรกิจกับผู้ประกอบการในชุมชน ทั้งด้านการเงินสุดท้ายควรปรับปรุงด้านมาตรการทางด้านภาษี ซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ เจริญชัย ฉิมเนียม (2547: 124) เรื่องวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย พบว่า ภาครัฐควรพัฒนาผู้ประกอบการ ในด้านความรู้ ด้านผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการให้ทัศนคติว่าผู้ประกอบการ ควรช่วยเหลือตนเองก่อน ด้านภาครัฐควรออกนโยบายทางการเงินเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการ รวมถึงภาครัฐควรจัดการให้ความรู้กับผู้ประกอบการ ทั้งด้านบัญชี การเงิน การตลาด ตลอดจนการพัฒนาผลิตภัณฑ์

3. ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขการเสริมสร้างลักษณะผู้ประกอบการในชุมชน

3.1 ปัญหาและอุปสรรคการเสริมสร้างลักษณะผู้ประกอบการในชุมชนบ้านหนองนาคำ ประสบปัญหาและอุปสรรค 2 อย่าง คือ ปัญหาภายในชุมชน เช่น ปัญหาการขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ เกี่ยวกับเรื่องการค้าปลีกการให้ยืม และปัญหาการขาดงบประมาณสนับสนุน และการใช้ทุนพัฒนา ทักษะอาชีพ ความรู้ และประสบการณ์ สอดคล้องกับ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์ (2556: 47 - 48) เรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา และปัญหาที่เกิดจากผลกระทบที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งถือเป็นปัญหาภายนอกชุมชนในการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้ประกอบการ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจตกต่ำลงทำให้เกิดผลกระทบ

3.2 แนวทางแก้ไข กลุ่มผู้ประกอบการของชุมชนบ้านหนองนาคำ ได้เสนอแนวทางการแก้ไข ปัญหา ที่เป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้ประกอบการในชุมชน พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่มีต่อการประกอบกิจการ ผู้ประกอบการต้องเป็นผู้ที่พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา มั่นแสวงหาช่องทางทั้งด้านความรู้ ทักษะ โอกาสเสริมสร้างความรู้และฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้มีประสบการณ์และทักษะด้านการบริหาร และการจัดการ และขอการสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐ ในการจัดหาผู้มีความรู้หรือวิทยากรมาให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการและคนในชุมชน เน้นการพึ่งตนเองโดยใช้จากครอบครัวและทุนส่วนตัวในขั้นต้น ถ้าไม่มีเงินทุน ยังมีการสนับสนุนจากกองทุนศูนย์สาธิตการตลาดของชุมชนที่มีกองทุนให้คนในชุมชนได้กู้ยืม ช่วยให้ผู้ประกอบการในชุมชนมีแหล่งทุน เพื่อใช้ในการดำเนินกิจการไปอย่างคล่องตัว และสามารถขยายกิจการได้ สอดคล้องกับ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์ (2556: 49 - 51) เรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา กล่าวคือ แนวทางการพัฒนาด้านการตลาด การพัฒนาด้านระบบบัญชีและการเงิน การพัฒนาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ การพัฒนาการผลิต แนวทางการพัฒนาด้านภาษา การลดต้นทุนการผลิต และการพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้ประกอบการธุรกิจจำเป็นต้องให้ความสำคัญระมัดระวังในการบริหารต้นทุนและรายได้ โดยพยายามลดต้นทุนการดำเนินงานด้านต่างๆ ให้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการปฏิบัติในชุมชน

ชุมชนต้องส่งเสริมให้คนในชุมชนได้รับการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ในด้านการบริหาร และการจัดการ เพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้มีศักยภาพทั้งทักษะและความรู้เพิ่มตรงกับการประกอบกิจการ ควรจัดหาทุนในการสนับสนุนคนในชุมชนและผู้ประกอบการเก่าและใหม่ได้ยกระดับกิจการไปสู่ในระดับภูมิภาค

2. ข้อเสนอแนะแหล่งการเสริมสร้างคุณลักษณะผู้ประกอบการ

ในชุมชนและสถานศึกษาควรมีการเสริมสร้างทักษะอาชีพให้กับคนในชุมชน ด้วยการเพิ่มหลักสูตรด้านทักษะอาชีพโดยให้ผู้ประกอบการในชุมชนมีส่วนร่วมในการร่างหลักสูตร โดยเฉพาะทักษะการเป็นผู้ประกอบการ และการค้าขาย

3. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานภาคและเอกชนควรมีการสำรวจในพื้นที่ชุมชนที่มีการส่งเสริมผู้ประกอบการอย่างทั่วถึง เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการที่ประสบปัญหา และสนับสนุนการยกระดับผู้ประกอบการในชุมชนในด้านความรู้ ทักษะอาชีพ และกิจการไปสู่ระดับภูมิภาคและประเทศ

ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการเสริมสร้างความเป็นผู้ประกอบการและผู้ประกอบการทางสังคมในชุมชนเมืองและชนบท
2. ศึกษาเปรียบเทียบการเสริมสร้างลักษณะผู้ประกอบการและผู้ประกอบการทางสังคมในชุมชนเมืองและชนบท

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้เนื่องจากได้รับความช่วยเหลือในการให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นและกำลังใจจากบุคคลหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขอเจริญพรขอบคุณ ศ.ดร.สนธิ สมัครการ ผู้ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และรศ.ดร.สุพรรณิ ไชยอำพร ผู้ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ของผู้เขียน ที่ได้สละเวลาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ข้อแนะนำ และข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ในทุกขั้นตอน และเจริญพรขอบคุณ ผศ.ดร.คมพล สุวรรณภู และดร.ทลี เหมรินเกลียน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการศึกษาครั้งนี้ ขออนุโมทนาขอบคุณ คณาจารย์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ที่ได้ถ่ายทอดและสร้างความรู้ให้แก่อาตมา และขอบคุณทุกๆ ท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการศึกษาและวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2543). คู่มือดำเนินธุรกิจ SMEs. กรุงเทพฯ: กระทรวงอุตสาหกรรม
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2552). Sme สร้างไทยมั่นคง. กรุงเทพฯ: กระทรวงอุตสาหกรรม
- คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก. (2559). คู่มือการส่งเสริมการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก”. กรุงเทพมหานคร. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- เจริญชัย นิมนิยม. (2547). วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย.
- วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- ชุตินา โอบาสนานท์. (2543). ก้าวสู่ความเป็นผู้ประกอบการ. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังข์รัตน์. (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. (2544). เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สถาบัน.
- สมคิด บางโม. (2553). การเป็นผู้ประกอบการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: เอส เค บุ๊คส์.
- สำนักงานพัฒนาชุมชน อาเภอพิมาย. (2557). ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน (ประชากร/ครัวเรือน). ค้นวันที่ 3

ตุลาคม 2559 จาก<http://www.cdd.go.th/web/nakhonratchasima/>
อาชัญญา รัตนอุบล. (2540). กระบวนการฝึกอบรมสำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ประชาชน.
Elkin, F. and Handel, G. 1978. The Child and So ciety : The Process of Socialization. 3rd ed.
New York: Random House.